Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 5 Tdo 591/2021, ECLI:CZ:NS:2021:5.TDO.591.2021.1

Číslo: 3/2022

Právní věta:

Pachatelem trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 1. 2019, resp. podle § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 2. 2019, může být i pachatel trestného činu, z něhož pochází věc, jež byla tímto (predikativním, zdrojovým) trestným činem získána jako výnos z ní a jejíž původ je zastírán. Takové posouzení není v rozporu se zákazem nucení k sebeobviňování.

Pravomocné odsouzení pachatele za trestný čin (např. proti majetku), kterým získal věc jako výnos z tohoto trestného činu, nezakládá překážku věci rozhodnuté s účinkem ne bis in idem pro trestní postih téhož pachatele za trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti spáchaný tím, že zastíral původ takové věci získané uvedeným (predikativním, zdrojovým) trestným činem, protože jde o odlišné skutky.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.06.2021

Spisová značka: 5 Tdo 591/2021

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Legalizace výnosů z trestné činnosti, Ne bis in idem, Pachatel, Zákaz nucení k sebeobviňování

Předpisy: § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1399/2007, uveřejněné pod číslem 13/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2019, sp. zn. 8 Tdo 136/2019, uveřejněné pod číslem 33/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 8 Tdo 1570/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. 11 Tdo 652/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. 4 Tdo 814/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1506/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2020, sp. zn. 6 Tdo 413/2020

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 4 Tdo 427/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 30 Cdo 1049/2021

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 4 To 71/2012

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 3. 1997, sp. zn. I. ÚS 184/96, N 32/7 SbNU 209

Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 143/02, U 21/27 SbNU 261

Rozsudek ESLP ze dne 10. 2. 2009, stížnost č. 14939/03, ve věci Zolotukhin proti Rusku

Rozsudek ESLP ze dne 21. 10. 2020, stížnost č. 34503/10, ve věci Velkov proti Bulharsku

Rozsudek ESLP ze dne 15. 11. 2016, stížnost č. 24130/11 a stížnost č. 29758/11, ve věci A a B proti Norsku

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného D. I. podané proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 9. 2020, sp. zn. 4 To 140/2020, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 74 T 165/2019.

I.
Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 4. 5. 2020, sp. zn. 74 T 165/2019, byl obviněný D. I. uznán vinným zločinem legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění účinném do 31. 1. 2019, tj. do změny provedené zákonem č. 287/2018 Sb. (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), za který mu byl podle § 216 odst. 3 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 2 roků a 6 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků [správně mělo být uvedeno, že jde o trestný čin podle § 216 odst. 1 alinea 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku]. Tímto rozsudkem bylo rozhodnuto také o vině a trestu obviněného J. D.

2. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali oba zmínění obvinění odvolání, která Krajský soud v Ostravě svým usnesením ze dne 14. 9. 2020, sp. zn. 4 To 140/2020, zamítl.

3. Uvedené trestné činnosti se obviněný D. I. podle rozsudku soudu prvního stupně dopustil (zjednodušeně uvedeno) tím, že v blíže nezjištěné době roku 2017 a na nezjištěném místě v Ostravě po předchozí komunikaci se svým známým – obviněným J. D. ho požádal o poskytnutí jeho bankovního účtu se záměrem zastřít původ finančních prostředků, jež byly výnosem z úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku, pro který bylo proti obviněnému D. I. dne

3. 7. 2019 zahájeno trestní stíhání. Následně byly na bankovní účet obviněného J. D. převedeny zmíněné finanční prostředky, aby byly poté vybrány v hotovosti. Konkrétně pod bodem 1. výroku o vině dne 8. 6. 2017 z bankovního účtu R. M. byla na účet J. D. převedena částka ve výši 245 000 Kč, z níž podle instrukcí obviněného D. I. vybral obviněný J. D. dne 8. 6. 2017 částku ve výši 200 000 Kč a dne 12. 6. 2017 částku ve výši 34 000 Kč, jež v hotovosti předal v nezjištěnou dobu a na nezjištěném místě obviněnému D. I., zbylou část ve výši 11 000 Kč si obviněný J. D. ponechal na splacení dluhu obviněného D. I.; dne 20. 6. 2017 vložil R. M. na bankovní účet obviněného J. D. částka ve výši 255 000 Kč, kterou podle instrukcí obviněného D. I. dne 21. 6. 2017 obviněný J. D. v plné výši vybral a následně ji v hotovosti v nezjištěnou dobu předal obviněnému D. I. v místě jeho bydliště. Dále pak pod bodem 2. výroku o vině byla z bankovního účtu majitele L. K. dne 21. 7. 2017 převedena na účet obviněného J. D. částka ve výši 500 000 Kč, kterou poté tento obviněný podle instrukcí obviněného D. I. dne 21. 7. 2017 v plné výši vybral a v hotovosti mu ji v nezjištěnou dobu předal v místě jeho bydliště.

II.
Dovolání obviněného

4. Proti usnesení odvolacího soudu podal obviněný D. I. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., resp. § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť napadené rozhodnutí podle něj spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

5. Obviněný v dovolání napadl zákonnost svého odsouzení za zločin legalizace výnosů z trestné činnosti jako navazující trestnou činnost na zločin úvěrového podvodu, pro který byl rovněž stíhán v jiném trestním řízení. Prostředky, jejichž původ měl být zakryt, totiž měly být získány právě obviněným D. I. prostřednictvím zločinu úvěrového podvodu, jehož spáchání je mu rovněž kladeno za vinu v jiném trestním řízení vedeném proti němu u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 2 T 10/2019. Dovolatel vyjádřil své přesvědčení, že pachatelem trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 tr. zákoníku nemůže byt pachatel základního (zdrojového) trestného činu, z něhož pocházejí nelegální výnosy. Tento svůj závěr obviněný opřel o dva základní argumenty: jednak by podle něj docházelo k porušení „principu zákazu sebeobviňování“ (*nemo tenetur se ipsum accusare*), jednak by došlo k porušení principu zákazu dvojího přičítání (*ne bis in idem*). Poukázal na podobnou povahu trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti s trestnými činy podílnictví a nadržování.

6. Podle dovolatele je nutné uplatnit zásadu, že nikdo není povinen obviňovat sám sebe. Odkázal při tom na „publikované rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1974“ (aniž by je blíže označil), které řešilo zatajení příjmu docíleného trestným činem ve vztahu k trestnému činu zkrácení daně, jehož souběh byl z důvodu principu *nemo tenetur se ipsum accusare* zapovězen.

7. Možnost postihu za tzv. samopraní podle obviněného dále znemožňuje zákaz dvojího přičítání téže skutečnosti, neboť navazující trestná činnost je „spolutrestána“ se základním trestným činem. Zdůraznil, že smyslem následného tzv. praní špinavých peněz je pouze snaha o „zametení“ stop po spáchání vlastní předešlé trestné činnosti a zajištění si možnosti dispozice s výnosem z této trestné činnosti. Samotná povaha praní špinavých peněz představuje navazující (následnou) trestnou činnost. Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti má akcesorní povahu a jeho trestnost se odvozuje od základního trestného činu. To obviněný dovodil z formulace § 216 odst. 1 tr. zákoníku, podle níž platí, že „… spáchá-li takový čin ve vztahu k věci …, která pochází z trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším.“

8. Obviněný v tom spatřoval podobnost s trestným činem krádeže, pokud pachatel následně prodá kradenou věc třetí osobě, kterou při tom zároveň uvede v omyl, že věc byla získána legálně. V

takovém případě je souběh trestných činů krádeže a podvodu vyloučen. Následné jednání v podobě praní špinavých peněz (byť relativně samostatné) je třeba podobně považovat za součást původní trestné činnosti. Tyto své závěry obviněný opřel rovněž o názory k dané problematice týkající se subjektu trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti publikované v odborné literatuře autory Eduardem Brunou a Vladimírem Pelcem (opět aniž by konkrétní zdroje identifikoval).

9. Podle dovolatele byla v tomto trestním řízení porušena také jeho základní práva a svobody, konkrétně právo na spravedlivý proces, princip presumpce neviny, zásada *in dubio pro reo* a rovnost účastníků řízení.

10. Porušení presumpce neviny spatřoval obviněný v tom, že soud prvního stupně si musel jako předběžnou otázku vyřešit, zda prostředky, k jejichž zakrytí směřovala trestná činnost, pocházely z trestné činnosti. Sám tak vlastně vyslovil vinu trestným činem, o němž se v té době ještě vedlo trestní řízení, které nebylo skončeno a v němž dovolatel do té doby nebyl odsouzen za úvěrové podvody. Jeho vinu touto trestnou činností soudy nižších stupňů dovodily pouze z výpovědí svědků L. K. a R. M., kteří jsou zároveň společně s dovolatelem obviněnými v trestním řízení vedeném pro úvěrové podvody, a mají tak zájem hájit spíše své zájmy.

11. Dále dovolatel brojil proti důkazům, jež ho měly usvědčit ze spáchané trestné činnosti a vůči nimž konkretizoval své námitky.

12. S ohledem na výše uvedené obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil jednak napadené usnesení odvolacího soudu, jednak rozsudek soudu prvního stupně, a aby věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

III.
Vyjádření k dovolání

13. K dovolání obviněného D. I. se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Nesouhlasil s obviněným, že by snad nebylo možno současně postihnout pachatele zdrojového trestného činu úvěrového podvodu (popřípadě účastníka na něm) též jako pachatele následného trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti.

14. Za zcela nepřípadný označil státní zástupce odkaz dovolatele na porušení pravidla *nemo tenetur se ipsum accusare*. Toto pravidlo je vždy třeba vykládat tak, že je zakázáno donucování k aktivnímu jednání obviněného, jímž by obviněný měl osobně přispívat k vlastnímu usvědčení. Podrobný výklad k tomuto pravidlu podal Nejvyšší soud v usnesení ze dne 13. 3. 2019, sp. zn. 8 Tdo 136/2019. Státní zástupce zdůraznil, že jde o významnou zásadu, jež tvoří součást práva obviněného na spravedlivý proces, obsahem však nesměřuje proti právnímu posouzení skutku a není sama o sobě ani způsobilá naplnit deklarovaný hmotně právní dovolací důvod. Nemožnost postihnout zatajení příjmu docíleného trestným činem jako trestného činu zkrácení daně nemá podle státního zástupce spojitost s nyní posuzovanou věcí, a to ani za využití obviněným blíže nespecifikovaného rozhodnutí, kterým patrně mělo být usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 1974, sp. zn. 3 To 2/74.

15. Zásada *nemo tenetur* … přichází do úvahy jen v situacích, kdy by hrozilo (např. splněním nějaké povinnosti), že pachatel poskytne důkaz vůči sobě ve vztahu k jiné trestné činnosti. V souvislosti s jednáním obviněného, které naplnilo znaky trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti, nelze podle státního zástupce dovodit žádnou takovou povinnost, k níž by byl obviněný nucen a při jejímž nesplnění by měl naplnit znaky trestného činu. Obviněný D. I. nebyl postižen za nečinnost či za pasivní nesplnění nějaké ukládané povinnosti, nýbrž za aktivní jednání, které dokonce z pozice přímého pachatele zorganizoval a řídil. Státní zástupce vyjádřil své přesvědčení, že ustanovení § 216 tr. zákoníku v sobě neobsahuje povinnost doznat se ke spáchání předchozí trestné činnosti, ale jeho

cílem je postihnout jednání, které navazuje na předchozí trestnou činnost stejné či jiné osoby, přičemž toto (další) jednání spočívá právě v legalizaci věcí (resp. jiného majetkového prospěchu či jiných majetkových hodnot), které byly předtím získány trestným činem. Citované ustanovení tedy v sobě obsahuje pouze zákaz takového jednání (k tomu státní zástupce odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. 11 Tdo 652/2008).

16. Státní zástupce rovněž odmítl argument obviněného, že by šlo o dvojí potrestání v rozporu se zásadou *ne bis in idem*. Je totiž zájem na trestně právním postihu i jednání následujícího po dokonání trestného činu spáchaného ve spojitosti se sjednáním úvěrové smlouvy, jsou-li jím naplněny zákonné znaky trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. K tomu státní zástupce odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. 4 Tdo 814/2017, a ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1506/2017.

17. Státní zástupce dále poukázal na to, že sám dovolatel přiznával legalizaci výnosů z trestné činnosti, byť zjevně neochotně, status relativně samostatné trestné činnosti a zpochybňoval jen závěr o možném souběhu tohoto trestného činu s trestným činem základním. Státní zástupce také připomněl, že došlo k novelizaci trestního zákoníku. Skutková podstata trestného činu podílnictví podle § 214 tr. zákoníku byla touto novelizací z trestního zákoníku vypuštěna, kromě toho se základní skutková podstata trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019) odlišovala od skutkové podstaty trestného činu podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019). Na rozdíl od podílnictví, jehož pachatelem mohla být jen osoba rozdílná od pachatele, spolupachatele či účastníka základního (hlavního) trestného činu, pro postih legalizace výnosů z trestné činnosti nebylo podmínkou, aby předmětná věc byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou. Pachatelem zdrojového trestného činu tudíž nemusela být výlučně jiná osoba, čili někdo jiný, než je sám pachatel trestného činu podle § 216 odst. 1 tr. zákoníku, a tento trestný čin tak může spáchat jak osoba, která sama spáchala hlavní trestný čin, tak i jiná osoba, od pachatele hlavního trestného činu odlišná.

18. Další námitky obviněného, že soudy nižších stupňů nepostupovaly v souladu se zásadou presumpce neviny, resp. *in dubio pro reo*, resp. že chybně hodnotily důkazy, považoval státní zástupce za výlučně skutkové či procesní, které neodpovídají uplatněným ani jiným dovolacím důvodům.

19. Státní zástupce nesouhlasil ani s námitkami vztahujícími se k porušení principu presumpce neviny vzhledem k posouzení predikativního trestného činu jako předběžné otázky. Podle státního zástupce se právní teorie i praxe v této spojitosti již musela vypořádat se situací, kdy dosud nebylo pravomocně rozhodnuto o hlavním trestném činu (zejména z důvodu, že nebyl zjištěn jeho pachatel). Nauka i judikatura se v zásadě ustálila na závěru, že posouzení, zda došlo k získání majetkové hodnoty trestným činem, je předběžnou otázkou podle § 9 odst. 1 tr. ř. závisející jen na zhodnocení daných okolností případu, zda byl, či nebyl spáchán trestný čin, z něhož pochází majetková hodnota (k tomu státní zástupce odkázal na komentář DRAŠTÍK, A., FREMR, R. a kol. Trestní zákoník. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1314, nebo na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 8 Tdo 1570/2019).

20. Závěrem z důvodů shora uvedených státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť podle něj jde o dovolání zjevně neopodstatněné.

IV.
Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

21. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu. Dále se věnoval obecným východiskům pro podání dovolání a vymezení dovolacích důvodů.

b) K námitkám neodpovídajícím dovolacím důvodům

22. V další části svého rozhodnutí se Nejvyšší soud vypořádal s těmi námitkami obviněného, které podle něj neodpovídají uplatněným ani jiným dovolacím důvodům. Jde především o ty ryze procesní a skutkové námitky, jimiž dovolatel brojil proti procesu dokazování, hodnocení některých důkazů (včetně údajného porušení zásady presumpce neviny a principu *in dubio pro reo*) a skutkovým závěrům na jejich základě učiněným. Dále jde o výhrady porušení základních práv obviněného a základních zásad trestního řízení, zejména práva na obhajobu a práva na spravedlivý proces.

23. Naproti tomu k tvrzenému porušení, byť jinak též procesních principů *ne bis in idem* a *nemo tenetur se ipsum accusare,* se Nejvyšší soud vyjádří až v další pasáži věnované subjektu trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti, neboť právě ve spojitosti se zmíněnou relevantně uplatněnou hmotně právní otázkou obviněný užil takovou argumentaci ve svém dovolání.

24. K námitce obviněného, že byl porušen princip presumpce neviny, neboť byla nejprve řešena vina navazující trestné činnosti, teprve poté vina primárním úvěrovým podvodem, se dovolací soud vyjádří podrobněji, byť ani tato námitka není způsobilá naplnit uplatněné či jiné dovolací důvody. Je třeba upozornit, že v trestním řádu ani jinde není nikde stanoveno, že by bylo třeba nejprve projednat časově předcházející trestnou činnost kladenou obviněnému za vinu před činností následující. Pořadí projednání jednotlivých kauz jednoho a téhož obviněného závisí na mnoha faktorech. Podle § 20 odst. 1 tr. ř. se koná ve všech věcech téhož obviněného společné řízení (tzv. subjektivní souvislost), je-li takový postup vhodný z hlediska rychlosti a hospodárnosti řízení (v případě potřeby urychlení řízení nebo z jiných důležitých důvodů lze řízení o některém z trestných činů podle § 23 odst. 1 tr. ř. vyloučit k samostatnému projednání). Ani v případě relativně úžeji provázaných trestných činů, které týž obviněný nespáchal jediným skutkem (jednočinný souběh, ideální konkurence), ale více skutky (vícečinný souběh, reálná konkurence), nemusí být splněny podmínky pro konání společného řízení. Tak tomu zjevně bylo i v daném případě, kdy bylo rychlejší, efektivnější a hospodárnější projednat navazující trestnou činnost zvlášť, neboť se týkala jen úzce omezeného okruhu osob (konkrétně dvou), a nikoli širokého okruhu osob, jako tomu bylo v případě primárního úvěrového podvodu (což bylo též důvodem legitimního očekávání delšího projednávání dané trestní věci, jakkoli posléze i toto projednání v řízení před soudem bylo poměrně rychlé). Pokud v rámci projednávání tvrzené navazující trestné činnosti je třeba vyřešit otázku týkající se viny a spočívající zároveň v posouzení dřívější (primární) trestné činnosti, musí si ji každý orgán činný v trestním řízení posoudit samostatně, není přitom vázán ani případnými závěry obsaženými v jiném rozhodnutí, třebaže by šlo o rozhodnutí soudní a pravomocné. Tento přístup jednoznačně vyplývá z řešení obsaženého v § 9 odst. 1 tr. ř. o posuzování předběžných otázek (viz k tomu výklad v odborné literatuře – například ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 170). Proto závěr, zda jde o „věc, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky“, si musí posoudit soud v dané věci rozhodující zcela nezávisle na tom, jak případně tuto otázku posoudil jiný soud, který takovou trestnou činnost předtím projednával. Stejně to platí obráceně, ani soud projednávající primární (tzv. zdrojovou) trestnou činnost není vůbec ve svém rozhodování jakkoliv limitován případným předchozím rozhodnutím jiného soudu, který jako časově první posuzoval vinu trestným činem legalizace výnosů z trestné činnosti. Toto řešení zaručující nezávislost rozhodování o vině se uplatní při posuzování celé řady relativně úžeji spjatých trestných činů, rozhodně nejde o specifikum vztahu obohacovacího majetkového trestného činu (vedle úvěrového podvodu může jít o jiné typy podvodů, krádeže či zpronevěry) nebo jiného trestného činu, kterým pachatel získal prospěch (např. trestné činy hospodářské – viz třeba ustanovení § 248, § 251, § 252, § 255a, § 256 tr.

zákoníku a mnohá další) a navazujícího trestného činu postihujícího kořistění z něj či tzv. praní špinavých peněz (§ 214 až § 217 tr. zákoníku), lze zmínit i vztah trestných činů z osmého dílu desáté hlavy zvláštní části trestního zákoníku (konkrétně § 365 až § 368 tr. zákoníku) k dřívějšímu trestnému činu jiné osoby, ale též další případy (např. § 347a odst. 2 tr. zákoníku ve vztahu k trestným činům tam uvedeným).

25. Platí tedy, že každý jednotlivý znak projednávaného trestného činu si musí příslušný orgán činný v trestním řízení posoudit sám, třebaže jde o posouzení otázky viny jinou trestnou činností téže či jiné osoby, je-li to podmínkou pro uznání viny projednávaným trestným činem (v daném případě uvedeným v § 216 odst. 1 tr. zákoníku). Protože jde o otázku viny (podmínku trestnosti), musel by si ji soud posoudit samostatně i v případě, kdyby existovalo již pravomocné rozhodnutí příslušného orgánu o takové otázce (tzn. v daném případě rozhodnutí jiného trestního soudu o primárním úvěrovém podvodu). Ať už by tedy rozhodoval soud prvního stupně dříve či později než jiný trestní soud posuzující úvěrový podvod, musel by si vždy posoudit samostatně, zda věc, jež byla předmětem legalizace výnosu z trestné činnosti, byla získána trestným činem či nikoliv. Soudy rozhodující v této věci si tak v souladu se zákonem (§ 9 odst. 1 tr. ř.) byly povinny toto posoudit samostatně jako předběžnou otázku. Stejný přístup k posuzování uvedeného znaku trestného činu podle § 216 odst. 1 tr. zákoníku je obsažen v judikatuře (viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. 11 Tdo 652/2008) i odborné literatuře (např. DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1314).

c) K pachateli trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti

26. Obviněný D. I. svým dovoláním brojil proti svému odsouzení pro zločin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 (alinea 1) písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, které považoval z více důvodů za nesprávné. Kromě shora zmíněných procesních námitek ovšem obviněný uplatnil také ty výhrady, které odpovídaly jím uplatněným dovolacím důvodům. Obviněný totiž zpochybnil, že by mohl být pachatelem (subjektem) tohoto trestného činu, je-li současně podezříván ze spáchání (resp. je-li současně pachatelem) tzv. zdrojového (původního) trestného činu úvěrového podvodu, z něhož měly pocházet peníze (coby výnos z trestné činnosti), jejichž původ měl obviněný zastírat. Jinými slovy obviněný zpochybnil, zda pachatelem navazujícího trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku může být i pachatel původního (tzv. zdrojového či predikativního) trestného činu, z něhož pochází věc, jež je hmotným předmětem útoku obou trestných činů (výnos z trestné činnosti). Tuto svou námitku obviněný opřel zčásti o argumentaci hmotně právní (že tzv. samopraní peněz u nás není trestné a kořistění z vlastní trestné činnosti je v jejím postihu zahrnuto), zčásti o argumentaci procesní (porušení zásad *ne bis in idem* a *nemo tenetur se ipsum accusare*).

27. Zločinu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019) se dopustil, kdo zastíral původ nebo jinak usiloval, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění původu věci, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině, nebo jako odměna za něj, a získal takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch. Tato skutková podstata je po novelizaci trestního zákoníku provedené zákonem č. 287/2018 Sb. uvedena (v poněkud pozměněné podobě) v § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku (ve znění účinném od 1. 2. 2019). Jde již podle znění o tzv. složitou skutkovou podstatu, která má více znaků uvedených ve více alternativách.

28. Obviněnému D. I. bylo konkrétně kladeno za vinu, že zastíral původ věci, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky (zcela nadbytečně a nepřípadně bylo uváděno, že tak činil, „aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění jejího původu“, neboť tato vedlejší věta se týká jiné varianty jednání v podobě „jinak usiluje“, což ale obviněný ve svém dovolání nezpochybňoval), a tím získal pro sebe značný prospěch. Tuto skutkovou podstatu měl obviněný

(zjednodušeně uvedeno) naplnit tím, že v roce 2017 požádal J. D. o poskytnutí jeho účtu, na který nechal osoby R. M. a L. K. převést či vložit finanční prostředky v částkách 245 000 Kč, 255 000 a 500 000 Kč, které pocházely z trestné činnosti spočívající v úvěrových podvodech, a to se záměrem zastřít původ těchto finančních prostředků, obviněný J. D. pak tyto peníze (vyjma částky 11 000 Kč) vybral z účtu v hotovosti a předal je obviněnému D. I. Obviněný D. I. přitom měl být jednak pachatelem (ústřední postavou a organizátorem) úvěrových podvodů, jednak pachatelem navazujícího tzv. praní špinavých peněz, tedy legalizace výnosů z trestné činnosti.

29. Ústřední otázka předložená obviněným v dovolání, zda pachatel původního trestného činu, z něhož vzejde výnos (někdy nazývaného zdrojového či predikativního trestného činu), může být zároveň i pachatelem pozdějšího navazujícího trestného činu, kterým se snaží zastřít původ výnosu z primárního trestného činu, je též předmětem jisté polemiky v odborné literatuře. Legalizace výnosů z trestné činnosti je u nás v odborné literatuře a v zahraničí často i v právních předpisech nazývaná spíše jako „praní peněz“ či „praní špinavých peněz“ (německy „*Geldwäsche*“, „*Geldwäscherei*“, anglicky „*money-laundering*“, v románských jazycích odvozované od slova „bělení“ – francouzsky „*blanchiment*“, španělsky „*blanqueo*“, případně „recyklování“ – italsky „*riciclaggio*“), které je snad i pro laickou veřejnost poněkud srozumitelnější. Případy, kdy tak činí sám původce výnosu z trestné činnosti, bývají označovány jako tzv. samopraní špinavých peněz (anglicky „*self-money laundering*“, německy „*selbst-Geldwäsche*“, francouzsky „*autoblanchiment*“, španělsky „*autoblanqueo*“, italsky „*autoriciclaggio*“). Majoritní proud odborné literatury i s ohledem na legislativní zakotvení od samého počátku existence tohoto trestného činu vcelku nepochyboval, že i tzv. samopraní špinavých peněz je trestné, neboli že za trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti může být postižen i pachatel tzv. zdrojového (predikativního) trestného činu, z něhož onen výnos z trestné činnosti (tj. věc či případně dřívější terminologií jiná majetková hodnota, resp. jiný majetkový prospěch) pochází, teprve později se počaly objevovat názory zpochybňující tento přístup, a to především v dílech V. Pelce, který se tématu zevrubně věnoval a k němuž se posléze připojili někteří další autoři, nicméně stále jde o názory minoritní, jak bude ještě níže poukázáno.

30. Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti byl zařazen do katalogu trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona s účinností od 1. 7. 2002 zákonem č. 134/2002 Sb., kterým byl novelizován tehdy platný a účinný zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zák.“), od té doby bylo znění skutkové podstaty vícekrát zákonodárcem změněno, naposledy zákonodárce významně zasáhl do tohoto znění již zmíněným zákonem č. 287/2018 Sb., kterým byl zároveň vypuštěn z katalogu trestných činů tradiční trestný čin podílnictví, o jednání tohoto typu ovšem byl rozšířen dosah ustanovení § 216 a § 217 tr. zákoníku o trestném činu legalizace výnosů z trestné činnosti v jeho úmyslné i nedbalostní verzi. Je též třeba upozornit, že trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti, upravený od 1. 7. 2002 v § 252a tr. zák., resp. posléze od 1. 1. 2010 v § 216 tr. zákoníku, zčásti navazoval na ustanovení § 251a tr. zák., ve znění účinném od 1. 1. 1992 do 30. 6. 2002, které bylo podřazeno pod trestný čin podílnictví a které však postihovalo jen určitou formu trestné součinnosti (a proto se opět vztahovalo k trestnému činu jiného – viz slova „umožní zastřít“), tento typ jednání byl posléze zařazen jako druhá alternativa v § 252a odst. 1 tr. zák. ve znění účinném od 1. 7. 2002 do 30. 6. 2008, resp. v § 252a odst. 2 tr. zák., ve znění od 1. 7. 2008 do 31. 12. 2009, posléze pak v § 216 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, ve znění od 1. 1. 2010 do 31. 1. 2019. Této poslední varianty, v níž byla materiálně forma účastenství na trestném činu jiného formálně povýšena na pachatelství, se však nebude další text týkat (neboť tato varianta nebyla obviněnému kladena za vinu); z uvedených důvodů však nemůže být pádným argumentem ani odkaz na literaturu vykládající § 251a tr. zák. s tím, že se tehdy nepřipouštělo, aby pachatel zdrojového trestného činu byl podle uvedeného ustanovení postižen.

31. Právě v porovnání zákonných textů ustanovení o podílnictví a o legalizaci výnosů z trestné činnosti byly hledány argumenty pro posouzení, zda i v případě legalizace výnosů z trestné činnosti

platí dříve zaujaté názory, že pachatel tzv. zdrojového (predikativního) trestného činu ani účastník na něm nemůže být pachatelem navazujícího trestného kořistění z této trestné činnosti, jak byly zaujaty v případě trestného činu podílnictví (viz k tomu zejména rozhodnutí pod č. 36/1966, č. 16/1971, č. 42/1971 nebo č. 5/1993 Sb. rozh. tr.). V případě podílnictví totiž zákon výslovně vyžadoval, aby jeho pachatel ukryl, převedl, resp. později i užíval věc získanou „trestným činem spáchaným jinou osobou". Takto to bylo legislativně zakotveno v § 252 tr. zák., ve znění účinném od 1. 1. 1962 až do 31. 12. 2010, ač toto ustanovení bylo vícekrát měněno, vždy zůstal tento požadavek zachován a byl vyžadován po celou dobu jeho existence i v § 214 odst. 1 tr. zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 2010 do 31. 1. 2019. Naproti tomu nebyl tento dříve známý požadavek od samého počátku až dodnes zařazen do koncepce skutkové podstaty legalizace výnosů z trestné činnosti spočívající v zastírání původu věci coby výnosu z trestné činnosti, ať již šlo o různé verze § 252a tr. zák. (ve znění účinném od 1. 7. 2002 do 31. 10. 2010) nebo § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (ve znění účinném od 1. 1. 2010 do 31. 1. 2019), resp. § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 2. 2019. U této skutkové podstaty byla uváděna „věc nebo jiný majetkový prospěch získaný trestnou činností", „věc nebo jiná majetková hodnota získaná trestnou činností", „věc nebo jiná majetková hodnota získaná trestným činem spáchaným v České republice nebo v cizině", „věc nebo jiná majetková hodnota, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině," resp. „věc, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině". Ani v jedné z variant se tak neobjevil požadavek, aby šlo o trestný čin jiné osoby, a to zcela záměrně, aby se právě mohly podle uvedeného ustanovení postihovat i případy tzv. samopraní špinavých peněz, jak byly vymezeny shora. Rozhodně v tomto rozdílu nelze hledat nějaké opomenutí zákonodárce, ale zcela cílené jednoznačné vymezení podmínek trestnosti, které bylo záměrně formulováno odlišně od dříve známé skutkové podstaty tradičního trestného činu podílnictví, kterým se též měly postihovat určité typy jednání navazujících na původní obohacovací trestnou činnost (zdrojový či predikativní delikt), jakkoliv se důvodová zpráva k zákonu č. 134/2002 Sb., kterou byl tento trestný čin zaveden, zmíněnému problému nevěnovala.

32. Přestože to důvodová zpráva k zákonu výslovně neuváděla, tento názor o možnosti spáchání ve vícečinném souběhu trestného činu predikativního (zdrojového) a trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti od samého počátku jeho existence byl (vcelku bez pochybností) zastáván v majoritním proudu odborné literatury – tak jednoznačně a výslovně například ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1513 (autor P. Šámal); NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). Praha: Eurounion, 2002, s. 375 (autor F. Novotný); ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1946 (autor P. Šámal), viz též 2. vydání téhož komentáře na s. 2157; DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1313 (autor R. Šmerda); NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R. a kol. Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 148 (autor F. Púry); ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 714 (autor J. Krupička); KUCHTA, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 183 (autor J. Kuchta); HERCZEG, J. Legalizace výnosů z trestné činnosti a zdanění zisků z neidentifikovatelných zdrojů. Bulletin advokacie č. 3/2015, s. 23; nejnověji (ovšem k textu § 216 odst. 2 tr. zákoníku po novelizaci provedené zákonem č. 287/2018 Sb.) pak ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Svazek 2. § 205 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1752 (autoři K. Kandová a D. Čep).

33. Shodné stanovisko se dlouhodobě zastává i v judikatuře obecných soudů – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. 11 Tdo 652/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. 4 Tdo 814/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1506/2017, a též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2020, sp. zn. 6 Tdo 413/2020, a rozhodnutí pod č. 12/2014 Sb. rozh. tr.

34. Teprve relativně nedávno započal tento vcelku jednoznačný přístup zastávaný v nauce i judikatuře zpochybňovat v řadě svých příspěvků na totožné téma autor V. Pelc (viz zejména PELC, V. Subjekt trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. Kriminalistika č. 2/2013, s. 114; PELC, V. Trestní odpovědnost právnických osob za praní špinavých peněz. AUC Iuridica č. 2/2017, s. 4; PELC, V. Odpovědnost právnických osob za trestný čin praní peněz. In: JELÍNEK, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 201; zčásti též PELC, V., in JELÍNEK, J., IVOR J. a kol. Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Praha: Leges, 2015, s. 172). Na něj potom navázali a odkazovali někteří další autoři (E. Bruna a J. Jelínek) a vyjadřovali tomuto zpochybnění podporu, resp. souhlasili s V. Pelcem, že postih tzv. samopraní u nás není možný (viz BRUNA, E. K diskusi o subjektu trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. Bulletin advokacie č. 5/2015, s. 25; JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 682, v posledním 7. vydání z r. 2019 jde o s. 694; JELÍNEK, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 5. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 327, v 7. vydání z r. 2017 na s. 344). Tento minoritní názorový proud, o nějž obviněný též opřel svou argumentaci v dovolání (aniž by uvedenou odbornou literaturu identifikoval), vychází z toho, že takový postih tzv. samopraní by byl v rozporu se zásadou *ne bis in idem* a zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare*.

35. S uvedenou argumentací ovšem Nejvyšší soud nesouhlasí, k tvrzenému porušení zmíněných zásad postihem obviněného též pro zločin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019) nedošlo.

36. K porušení zásady nebýt stíhán (a potrestán) dvakrát v téže věci (*ne bis in idem*) nemohlo podle přesvědčení Nejvyššího soudu v této věci dojít, stejně jako k tomu nemůže dojít ani v jiných typově stejných věcech, v nichž je postihováno tzv. samopraní, neboť nebyl a nemůže být vůbec naplněn prvek *idem* z uvedené zásady (tzn. totéž, týž skutek, týž trestný čin). Jednání spočívající v zastírání původu věci pocházející z trestné činnosti je totiž novým a zcela jiným skutkem, který není totožný s původním trestným činem, z něhož je výnos z trestné činnosti získáván (resp. je získána věc, která se stane posléze předmětem zastírání původu, tedy legalizace výnosu z trestné činnosti). Jde totiž o zcela novou navazující trestnou činnost spáchanou novým skutkem, proto se také postihuje původní trestná činnost, z níž výnos pochází, a navazující trestná činnost spočívající v zastírání původu jako vícečinný, tj. reálný, souběh dvou trestných činů, a nikoli jako souběh jednočinný (u něhož by jinak musela být zvažována pravidla o vyloučení jednočinného souběhu z důvodu speciality, subsidiarity či faktické konzumpce; důvody pro vyloučení vícečinného souběhu u nás nejsou zpravidla zmiňovány a uznávány – k výjimce v odborné literatuře viz ŘÍHA, J. Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 70). Původní skutek (v daném případě šlo o úvěrový podvod jako majetkový obohacovací trestný čin podvodného charakteru) spočívá ve zcela jiném jednání i následku než navazující skutek, který spočívá v zastírání původu výnosu z předchozí trestné činnosti (tj. získaných peněz jako věcí pocházejících z trestného činu úvěrového podvodu). I ve zmíněné odborné literatuře zastávající oponentní minoritní názor je uznáváno, že postihem praní špinavých peněz se především chrání ekonomické (hospodářské) zájmy společnosti před poškozováním stability a pověsti finančního sektoru, v němž by docházelo k masivním tokům tzv. špinavých peněz, přičemž tento koncept má mít přednost před tzv. patrimonialistickou koncepcí založenou na ochraně majetku (viz PELC, V. in JELÍNEK, J., IVOR, J. a kol. Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Praha: Leges, 2015, s. 175). S tím lze souhlasit, neboť výnos může pocházet i z jiné než majetkové obohacovací trestné činnosti (např. nejen z hospodářských trestných činů jako je porušení pravidel hospodářské soutěže, neoprávněné podnikání nebo zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě), ale i z trestných činů obecně nebezpečných, jako je obchod s drogami, z trestných činů proti životnímu prostředí, proti pořádku ve věcech veřejných, např. trestných činů korupčních, a dalších. Legalizace výnosů z trestné činnosti spočívající v zastírání původu věci tak zřetelně musí

časově navazovat na dřívější zdrojovou trestnou činnost (proto se někdy též hovoří o tzv. *post factum*), časově tak spadá do jiné doby, může mít i jiné místní určení, je charakterizována odlišným jednáním spočívajícím v navazujícím konání, kterým má být zastřen původ výnosu z trestné činnosti, i následkem (viz výše), může být spáchána stejnou osobou nebo i odlišnou osobou od pachatele původního trestného činu, z něhož výnos pochází.

37. Zřetelná odlišnost tohoto dalšího navazujícího skutku je dána především novým jednáním zasluhujícím potrestání, jde ve své podstatě o nové aktivní konání, kterým má být zastřen původ věcí jako výnosu z trestné činnosti. Typické je to především (jako v této trestní věci) právě pro tzv. propírání peněz přes další účty (jejich převádění z účtu na účet), aby se posléze vybraly v hotovosti (mnohdy pak ještě v jiném státě) a následně s nimi jako s „čistými" bylo jinak naloženo. Takováto technika praní je také důvodem pro celou oblast právní regulace v bankovním sektoru a je důvodem existence právní úpravy směřující proti praní špinavých peněz. V České republice je možno připomenout zejména zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon (viz jeho § 1) zapracovává příslušné předpisy Evropské unie [jde o směrnici Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 20. 5. 2015 č. 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz a financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES a směrnice Komise č. 2006/70/ES; dále o směrnici Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 30. 5. 2018 č. 2018/843, kterou se mění směrnice Rady (EU) č. 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice č. 2009/138/ES a č. 2013/36/EU; o směrnici Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 20. 6. 2019 č. 2019/1153 o stanovení pravidel usnadňujících používání finančních a dalších informací k prevenci, odhalování, vyšetřování či stíhání určitých trestných činů a o zrušení rozhodnutí Rady (ES) č. 2000/642/SVV], zároveň navazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie [nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 23. 10. 2018 č. 2018/1672 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Unie nebo ji opouštějící a o zrušení nařízení (ES) č. 1889/2005; nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 20. 5. 2015 č. 2015/847 o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a o zrušení nařízení (ES) č. 1781/2006]. K definici legalizace výnosu z trestné činnosti ve smyslu uvedeného zákona viz jeho § 3 odst. 1 (není přitom rozhodující, zda tím současně došlo ke spáchání trestného činu – viz § 3 odst. 4 téhož zákona).

38. Lze tak konstatovat, že podle § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019), resp. posléze podle § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku (ve znění účinném od 1. 2. 2019), se má postihovat nový skutek, odlišný od původního predikativního trestného činu, z něhož pochází výnos z trestné činnosti. Jde totiž o zcela nový typ poměrně závažného deliktu, který zasluhuje potrestání, a to i v případě, že se jej dopustí sám pachatel predikativního trestného činu, v němž není tato navazující trestná činnost zahrnuta a tzv. spolupotrestána, není jeho nějakou esenciální či alespoň pravidelnou součástí, nepočítá se automaticky, že by se i jí pachatel následně dopustil (není ani pouhým využitím výnosu z trestné činnosti ku prospěchu svému či další osoby). Jde tak o zcela jiný, samostatný skutek.

39. V tomto směru je možno vycházet též z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále ve zkratce též jen „ESLP") k výkladu čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též jen „Úmluva"), v němž je právě upraveno právo nebýt souzen nebo trestán dvakrát („Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu."). Pro potřeby posouzení této věci je možno vycházet především ze sjednocujícího rozsudku ESLP ze dne 10. 2. 2009 ve věci Zolotukhin proti Rusku, č. stížnosti 14939/03, v němž ESLP řešil především otázku, nakolik určitá lidská aktivita ve vymezeném období je týmž trestným

činem, pro který může být vedeno jediné řízení a osoba může být jen jednou odsouzena. Základem všeho je ve své podstatě jediný skutek, čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě musí být podle ESLP vykládán tak, že se (viz bod 82. uvedeného rozsudku) zakazuje stíhání nebo soudní řízení pro druhý „trestný čin" („*offence*", „*infraction*"), jestliže je založen na totožných nebo v podstatě stejných skutečnostech („*facts*", „*faits*"), resp. musí jít o totožný skutek, a posuzovány mají být (viz bod 84. rozsudku) skutečnosti, které tvoří soubor konkrétních skutkových okolností zahrnujících stejného obviněného a nerozlučně spojených v čase a prostoru, jejichž existence musí být prokázána, aby mohlo dojít k odsouzení nebo k zahájení trestního stíhání. Tento přístup se dále rozvíjel v navazující judikatuře ESLP, ale též tuzemských obecných soudů, jakož i Ústavního soudu, mnohdy byla pozornost zaměřena poněkud jiným směrem, a to nakolik je přípustné postižení téže osoby v různých typech řízení vycházejících ze stejného či úzce spjatého skutkového základu (z judikatury z poslední doby viz například rozhodnutí pod č. 15/2017, č. 44/2017, č. 16/2019, č. 17/2019 a č. 24/2020 Sb. rozh. tr.), z nichž řada se týká vztahu daňového a trestního řízení. V tomto směru je možno odkázat též na odbornou literaturu obsahující zevrubný výklad uvedeného principu (viz zejména KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1407 a násl.).

40. Dále lze připomenout základní skutkové okolnosti nyní projednávaného případu obviněného, z nichž jednoznačně vyplývá, že nejsou ani stejné a ani nerozlučně spjaté v čase a prostoru s dřívějším úvěrovým podvodem. V této věci bylo obviněnému kladeno za vinu, že ve spolupráci s dalšími osobami chtěl zastřít původ úvěrovým podvodem vylákaných peněz tak, že je tzv. propere přes účet další osoby nezúčastněné na původním zdrojovém činu (spoluobviněného J. D.). Šlo o to, že další osoby převedly na účet J. D. anebo na něj vložily finanční prostředky, které pak obviněný J. D. vybral v hotovosti a předal je obviněnému D. I. Takové jednání mohlo proběhnout v jakémkoliv čase následujícím po spáchání zdrojového trestného činu (úvěrového podvodu), jeho cílem bylo tzv. zamést stopy vedoucí k výnosu z tohoto původního trestného činu, je to typické právě pro peníze jako věci sice genericky určené, avšak zároveň identifikovatelné (v případě hotovostních papírových peněz číslem bankovek), popřípadě zanechávající elektronickou stopu (v případě jejich bezhotovostní podoby). Spojitost obou skutků, resp. trestných činů, o nichž se vedla různá řízení, je dána jen tím, že nezbytnou podmínkou pro následný skutek, resp. trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti, je spáchání jiného dřívějšího trestného činu, z něhož pochází výnos z trestné činnosti (zde úvěrový podvod).

41. Není přitom pravidlem, že by jakýkoliv skutek spáchaný pachatelem po vlastním předchozím trestném činu, který je s ním určitým způsobem spjat, neboť pachatel se jen snaží, aby nebyl odhalen, popřípadě se snaží udržet si výhody získané původním trestným činem, nemohl být samostatně postižen, právě opak je pravdou. Tak by jistě nikdo nezpochybňoval možnost odsoudit pachatele za další skutek navazující po vlastním dřívějším trestném činu, který by spočíval např. ve vydírání svědka, aby věc neoznámil, popřípadě ve věci nesvědčil, a to podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, v jeho vraždě podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. e) tr. zákoníku, v nepřípustném působení na soudce, aby pachatele neodsoudil, a tím porušil své povinnosti podle § 335 odst. 1 tr. zákoníku, v podplacení státního zástupce, aby nepodal obžalobu, a zároveň tak zneužil svou pravomoc podle § 332 odst. 1 alinea 1, odst. 2 písm. b) a podle § 24 odst. 1 písm. b), § 329 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, již i v pouhé nabídce prospěchu svědkům za křivou výpověď podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku a podobně.

42. Lze tak uzavřít, že navazující skutek, jehož základem je zastírání původu věci pocházející z jiné předchozí trestné činnosti, není týmž trestným činem a skutkem, z něhož pochází výnos, ani jeho nezbytnou a nedílnou součástí, takové další jednání může proběhnout, ale také nemusí. Nejde tedy o *idem* ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, nemůže tak dojít ani k porušení zásady *ne bis in idem*, jak obviněný ve svém dovolání zpochybňoval.

43. Zároveň zčásti i z uvedeného vyplývá, že nemohlo dojít ani k porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare*. Obviněný totiž rozhodně nebyl ničím a nikým k takovému druhému skutku donucován, šlo o jeho zcela svobodné rozhodnutí, k němuž nebyl donucen pravidly obsaženými v českém právním řádu, ani postupem orgánů činných v trestním řízení při stíhání predikativního trestného činu – úvěrového podvodu. Šlo ryze o rozhodnutí obviněného, zda se pokusí dosáhnout toho, aby „zametl" stopy vedoucí k výnosu z trestné činnosti v podobě úvěrového podvodu, umožnil tak uchovat si výnos z trestné činnosti pro sebe (či jiného) a znemožnil tak dosažení reparace v rámci trestního řízení, a to za cenu spáchání dalšího trestného činu, anebo zda změní svůj postoj, umožní nápravu stavu vyvolaného predikativní činností, tedy zejména náhradu škody způsobené svou trestnou činností. Ani ze samotného odvolání obviněného (a ani ze shora zmíněné odborné literatury zastávající minoritní názor o porušení zmíněné procesní zásady) přitom vůbec nevyplývá, v čem vlastně by takové nezákonné donucení k sebeobvinění mělo spočívat, čím tedy byl obviněný jako pachatel donucován k sebeobvinění, popřípadě šířeji k přispění ke svému odsouzení. Není vůbec zřejmé, v čem by měl být základ této nepřípustné procesní techniky, tedy v čem spočívá ono „donucení", jaká povinnost a kým (popřípadě čím) a na jakém zákonném základě mu byla uložena, kterou byl nucen aktivně se podílet na svém odsouzení, pod hrozbou jakého následku (sankce) obviněný v tomto druhém případě jednal, že nemohl jednat jinak.

44. K principu *nemo tenetur se ipsum accusare* lze odkázat především na zevrubné výklady obsažené v odborné literatuře; ze všech pramenů je možno zmínit především vynikající výklady v těchto článcích: MUSIL, J. Zákaz donucování k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*). Kriminalistika č. 4/2009, s. 252; HERCZEG, J. Zásada „*nemo tenetur*" a práva obviněného v trestním řízení. Bulletin advokacie č. 1-2/2010, s. 38; HOLLÄNDER, P. Zrod a současnost principu *nemo tenetur se ipsum prodere* (hypostáze jednoho základního práva). Právník č. 2/2017, s. 89; PÚRY, F., MATES, P. Zákaz nucení k sebeobviňování. Bulletin advokacie č. 3/2019, s. 7; BOHUSLAV, L. Zásada *nemo tenetur* ve vztahu k trestnímu řízení proti právnickým osobám. In: Ústavněprávní limity trestního práva. K odkazu Jiřího Herczega. Praha: Leges, 2019, s. 175. S tímto principem pracuje judikatura obecných soudů (např. rozhodnutí pod č. 33/2020 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2019, sp. zn. 8 Tdo 136/2019) a zejména Ústavního soudu (z mnohých viz např. jeho nálezy ze dne 11. 10. 2007, sp. zn. III. ÚS 528/06, nebo ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. II. ÚS 2369/08, či stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st 30/10, kterým byl sjednocen dosavadní rozkolísaný přístup senátů Ústavního soudu); zevrubně k přehledu judikatury Ústavního soudu a jejího vývoje viz HOLLÄNDER, P. Zrod a současnost principu *nemo tenetur se ipsum prodere* (hypostáze jednoho základního práva). Právník č. 2/2017, s. 89. V českém právním řádu vyplývá tento princip zejména z čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a § 33 odst. 1, § 89 odst. 3 a § 92 odst. 1 tr. ř. Je možno připomenout též mezinárodní závazky plynoucí z čl. 14 odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech uveřejněného pod č. 120/1976 Sb. a též omezenou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, který bez jasného a jednoznačného zakotvení této zásady v Úmluvě může využít zejména čl. 3 (zákaz mučení a nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) a čl. 6 (právo na spravedlivý proces) – viz např. rozhodnutí ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 6. 2006, č. stížnosti 54810/00, rozhodnutí ve věci Funke proti Francii ze dne 25. 2. 1993, č. stížnosti 10828/84, a též rozhodnutí ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, č. stížnosti 22978/05.

45. Zmíněný princip se podle odborné literatury i judikatury (zjednodušeně uvedeno) váže především k vynucení výpovědi osoby proti ní samé, jak výslovně zapovídají i ustanovení § 33 odst. 1, § 89 odst. 3 a § 92 odst. 1 tr. ř., podle nichž obviněný není povinen vypovídat, k výpovědi či k doznání nesmí být žádným způsobem donucován a důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení zásadně nesmí být v řízení použit, ledaže by šlo o řízení proti osobě, která se dopustila donucení. Má ovšem širší dosah v tom směru, že nikdo nesmí být nucen k tomu, aby aktivně přispěl ke svému odsouzení (viz např. Rezoluce XV. Mezinárodního kongresu trestního práva v Rio de

Janeiro, 1994, že „nikdo není povinen přispět aktivním způsobem, přímo či nepřímo, k vlastnímu odsouzení“) – viz MUSIL, J. Zákaz donucování k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*). Kriminalistika č. 4/2009, s. 252. V širším smyslu tak na obviněném v souladu s uvedeným principem nesmí být vynucována aktivní spolupráce na jeho odsouzení (např. v podobě sepsání určitého textu pro porovnání písma, nesmí být nucen ani k tomu, aby určil místo, kde se nacházejí věci důležité pro trestní řízení apod., jak vyplývá z bohaté judikatury soudů), nicméně může být na něm vynucováno strpění určitých úkonů k zajištění důkazů objektivně existujících nezávisle na obviněném (např. sejmutí otisků prstů, pachové stopy, odebrání bukálního stěru apod. – viz zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st 30/10).

46. V daném případě ovšem ani sám obviněný v dovolání neuváděl, v čem by porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare* mělo spočívat, čím měl být nepřípustně nucen k výpovědi, doznání či jiné aktivní spolupráci na svém odsouzení. Z uvedeného je patrné, že jde o princip procesní, který zapovídá nepřípustné procesní techniky vedoucí k usvědčení obviněného, nemá ovšem nic společného s tím, zda určité jednání (v podobě legalizace výnosu z trestné činnosti) může být trestné, tedy zda lze za něj vyvozovat trestní odpovědnost. Nesankcionuje se zde ani určitá pasivita v průběhu trestního řízení o zdrojovém (predikativním) trestném činu, ale naopak určité aktivní jednání ve formě konání provedené po spáchání predikativního trestného činu, a to zcela nezávisle na úkonech orgánů činných v trestním řízení ohledně takového zdrojového deliktu. Není ani dána časová spojitost s tímto trestním řízením, protože ke kriminalizovanému zastírání původu výnosu z trestné činnosti může dojít před zahájením trestního řízení o predikativním trestném činu, v jeho průběhu (např. i v reakci na postup orgánů činných v trestním řízení), ale i po jeho skončení (např. tehdy, pokud se výnos z trestné činnosti orgánům činným v trestním řízení nepodaří v jeho průběhu dohledat).

47. Lze tak uzavřít, že nebylo zjištěno, že by in abstracto (z právní úpravy) či in concreto (konkrétním postupem orgánů činných v trestním řízení) došlo k porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare*, tedy že by obviněný byl jakkoliv nucen k výpovědi, doznání či k jiné aktivní součinnosti na svém usvědčení v tomto řízení. Stejně tak nebylo zjištěno, že by byl nepřípustně nucen ke spáchání trestného činu legalizace výnosu z trestné činnosti.

48. V tomto směru se nemůže uplatnit ani judikatura vztahující k nepřípustnosti trestní odpovědnosti za zkrácení daně, nepřizná-li pachatel v daňovém přiznání příjmy ze své trestné činnosti, jíž se odkazem na rozhodnutí z roku 1974 zřejmě chtěl obviněný dovolávat. Na mysli měl patrně rozhodnutí pod č. 53/1974 Sb. rozh. tr., podle nějž by bylo v rozporu se zásadou zákazu donucování k doznání, pokud by i pod hrozbou trestní sankce za zkrácení daně byl obviněný nucen přiznat výnos docílený trestným činem. To je ovšem zcela nesrovnatelný případ, protože v něm šlo o nucení k aktivnímu podání daňového přiznání s přiznáním příjmu získaného trestným činem, a to dokonce pod hrozbou trestní sankce za trestný čin zkrácení daně. Stejný závěr vyplývá i z rozhodnutí pod č. 85/1953 Sb. rozh. tr. a ve vztahu k výnosu z trestného činu lichvy z rozhodnutí pod č. 30/2006 Sb. rozh. tr. Je však možno upozornit též na rozhodnutí pod č. 41/1998 Sb. rozh. tr., podle něhož uvedené závěry neplatí, dosáhl-li obviněný výnosu jako provozovatel podnikání bez potřebného povolení orgánu státní správy, pokud v době zkrácení daně mu již nehrozilo trestní stíhání pro trestný čin neoprávněného podnikání vzhledem ke změně právního řádu, protože už nadále nebylo povolení třeba, což bylo pachateli známo. Tyto případy mají ovšem zcela jinou charakteristiku, protože v nich byl pachatel postihován za opomenutí, že (aktivně) nesplnil svou zákonnou povinnost podat pravdivé daňové přiznání, v němž by se musel doznat ke své trestné činnosti. Jde tak o typově i skutkově o zcela jiné případy nesouměřitelné s postihem dobrovolného aktivního jednání obviněného spočívajícího v navazujícím jednání v podobě zastírání původu věcí získaných trestnou činností. Podobně jsou tyto případy nesrovnatelné i s jinými, v nichž judikatura i nauka dospěly k závěru, že postih není přípustný s odkazem na porušení zákazu nucení k doznání – viz např. rozhodnutí pod č.

25/1969 Sb. rozh. tr. ohledně neodpovědnosti za křivou výpověď osoby vypovídající v postavení svědka, pokud se sama dopustila trestného činu. Lze tak uzavřít, že zmíněná judikatura, kterou navíc obviněný ve svém dovolání ani přesně neidentifikoval, na daný případ nedopadá.

49. Ke stejným závěrům, že k porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare* při postihu pachatele predikativního trestného činu, z něhož pochází výnos, i za následný trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti (za tzv. samopraní), dospěl Nejvyšší soud i ve svém dřívějším usnesení ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. 11 Tdo 652/2008. Od tohoto přístupu ani s ohledem na nové kritické názory v odborné literatuře nemá Nejvyšší soud důvod se ani nyní jakkoliv odchylovat, a to i vzhledem ke shora rozvedené argumentaci.

50. Na závěr je též možno připomenout, že stíhání tzv. samopraní špinavých peněz („*self money laundering*“, „*selbst-Geldwäsche*“) není v rozporu ani s mezinárodními závazky České republiky, právě naopak k jeho postihu je Česká republika zavázána. Lze odkázat především na mezinárodní smlouvy Rady Evropy (Evropskou úmluvu o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu ze dne 8. 11. 1990, publikovanou pod č. 33/1997 Sb.), jakož i na předpisy Evropské unie (například na rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 17. 10. 2000 č. 2000/642/SVV o způsobech spolupráce mezi finančními zpravodajskými jednotkami členských států při výměně informací, rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 26. 6. 2001 č. 2001/500/SVV o praní špinavých peněz, identifikaci, vysledování, zmrazení, zadržení, zabavení prostředků a výnosů z trestné činnosti, směrnici Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 26. 10. 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu, ve znění směrnice č. 2007/64/ES a směrnice č. 2008/20/ES, rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 6. 12. 2007 č. 2007/845/SVV o spolupráci mezi úřady pro vyhledávání majetku z trestné činnosti v jednotlivých členských státech v oblasti vysledování a identifikace výnosů z trestné činnosti nebo jiného majetku v souvislosti s trestnou činností).

51. Lze tak uzavřít, že pachatelem trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 1. 2019, resp. podle § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 2. 2019, může být i pachatel trestného činu, z něhož pochází věc, jež byla tímto trestným činem získána jako výnos z ní a jejíž původ je zastírán.

V.
Závěrečné shrnutí

52. Námitky obviněného D. I. uplatněné v dovolání tak zčásti neodpovídaly deklarovanému ani žádnému jinému dovolacímu důvodu, v tomto směru bylo dovolání podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř. Zčásti sice námitky vznesené obviněným odpovídaly uplatněnému dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., avšak Nejvyšší soud je shledal neopodstatněnými, jak bylo rozvedeno shora. Proto Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.